

KH 18.5.2020
KV 1.6.2020 §

Vihdin kunnan kotouttamisohjelma 2020-2023

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
4. Maahanmuuttajat Vihdissä	3
5. Kotouttamistyön tehtävät	5
5.1. Vihdin maahanmuuttopalvelut	5
5.2. Kotoutumisen portaat	6
5.3. Kiintiöpakolaisten ja muiden kansainvälistä suojelua saavien vastaanotto	8
6. Kasvatus ja koulutus	8
6.1. Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus ja esiopetus	9
6.2. Maahanmuuttajaoppilaiden perusopetus	9
6.3. Aikuisten maahanmuuttajien koulutus	11
7. Kulttuuri-, vapaa-aika ja nuorisopalvelut	12
8. Sosiaali- ja terveystalvet	13
8.1. Sosiaalipalvelut	14
8.2. Terveystalvet	16
9. Viranomaisverkostot ja kansalaisyhteiskunta	17
9.1. Kansaneläkelaitos	17
9.2. TE-palvelut	18
9.3. Kolmas sektori	19
10. Kotoutumista edistävien palveluiden lähtökohdat ja monialainen kehittäminen Vihdissä	20
LIITE 1. Keskeiset käsitteet	22
LIITE 2. Työnjako maahanmuuttoasioissa	24

1. Johdanto

Vihdin strategian arvot asiakaslähtöisyys, vastuullisuus ja yhteisöllisyys sopivat myös maahanmuuttajien kotouttamisen lähtökohdiksi. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, 29 §) velvoittaa kunnat ottamaan huomioon maahanmuuttajaväestön tarpeet, tukemaan kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistämään myönteistä vuoropuhelua eri väestöryhmien välillä. Kunnan on myös tuettava maahanmuuttajaryhmien osallisuutta sekä mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen.

Kotouttamisohjelma (KotoL 32 §) on osa kunnan strategista kokonaisuutta ja ohjaa kunnan muiden ohjelmien ja linjausten käytännön toteuttamista maahan muuttaneiden vihtiläisten osalta. Kotouttamislain mukaan kotouttamisohjelma tarkistetaan kunnanvaltuustossa vähintään kerran neljässä vuodessa. Ohjelma otetaan huomioon talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Kotouttamisohjelma on väline kotoutumisen kehittämisessä, suunnittelussa sekä seurannassa paikallistasolla. Se laaditaan ja toteutetaan monialaisessa yhteistyössä kunnan eri palvelukeskusten, perusturvakuntayhtymä Karviaisen, työ- ja elinkeinotoimiston, Kelan, koulutusjärjestäjien, uskonnollisten yhteisöjen sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Seuraavia asioita korostetaan 1.9.2011 voimaan tullessa kotouttamislaissa:

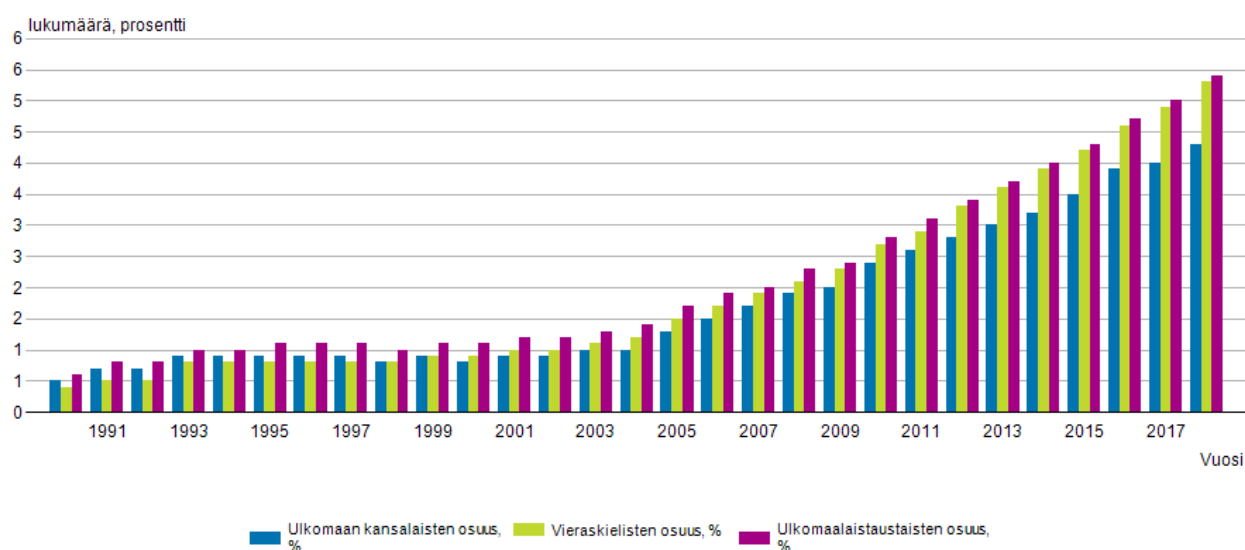
- Otetaan huomioon kaikki eri syistä Suomeen muuttavat henkilöt.
- Kotoutumisen kaksisuuntaisuutta edistetään. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa.
- Kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuutta lisätään ja niiden seuranta parannetaan.
- Alkuvaiheen ohjausta parannetaan. Maahantulon alkuvaiheessa on tärkeää saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kielikoulutusta ja työnhakua koskevaa neuvontaa.
- Haavoittuviin ryhmiin kuuluvien syrjäytymistä ehkäistään. Haavoittuviin ryhmiin kuuluvat esimerkiksi vammaiset, vanhukset ja vaikeassa tilanteessa elävät naiset ja lapset.
- Maahanmuuttajien osallisuutta lisätään.
- Pakolaisten hallittua kuntiin sijoittamista vahvistetaan.

Vihdin kunta teki vuonna 2016 päätöksen pakolaisten vastaanottamisesta sekä sopimuksen Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa pakolaisten kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Kunnanvaltuuston päätöksen ja ELY-keskuksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti kunta varautui ottamaan vastaan vähintään 25-30 henkilöä joka kolmas vuosi. Lisäksi kunta sitoutui erillisellä valtuuston päätöksellä vastaanottamaan myös vuoden 2017 loppuun mennessä noin 30 henkilöä. Vuosina 2016-2019 kuntaan on saapunut yhteensä 40 kiintiöpakolaista ja kuntapaikka on myönnetty yhteensä 24 henkilölle, joille on turvapaikkaprosessin kautta myönnetty kansainvälistä suojelua. Suurin osa maahanmuuttajista saapuu kuitenkin kuntaan oma-aloitteisesti työn, opiskelun tai perhesuhteiden vuoksi.

4. Maahanmuuttajat Vihdissä

Muuttoliike Suomeen on historiallisesti katsottuna uusi, mutta kasvava ilmiö. Kolmena viime vuosikymmenenä ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Suomessa on moninkertaistunut. Vuonna 1990 ulkomaalaistaustaisia henkilöitä asui Suomessa noin 38 000. Vuoden 2000 lopussa määrä oli kasvanut noin 113 000 henkilöön. Vuoden 2018 lopussa ulkomaalaistaustaisen väestön lukumäärä oli jo yli 400 000. Vihdissä ulkomaalaistaustaisen väestön määrä vuonna 1990 oli 135. Vuonna 2000 lukumäärä oli noussut 262 henkilöön, vuonna 2018 vihtiläisistä 1579 henkilöä oli ulkomaalaistaustaisia. Prosentuaalisesti vuosina 1990-2018 ulkomaalaistaustaisen väestön määrä kasvoi Vihdissä 0,6 prosentista 5,4 prosenttiin. Ulkomaan kansalaisten osuus kasvoi Vihdissä samalla ajanjaksolla puolesta prosentista 4,3 prosenttiin ja vieraskielisten osuus 0,4 prosentista 5,3 prosenttiin.

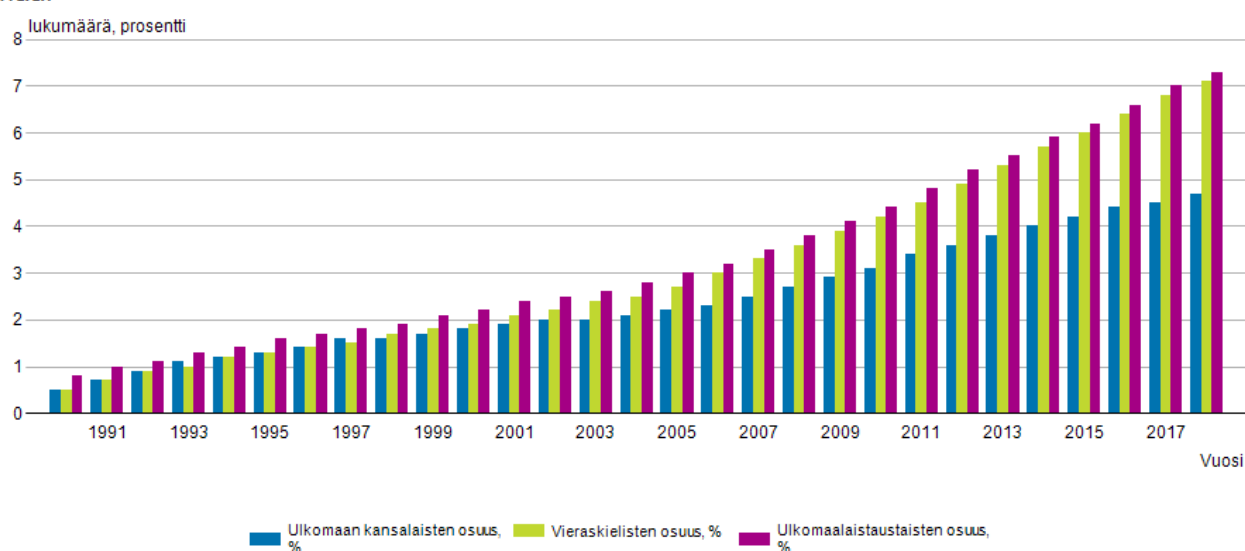
Ulkomaan kansalaiset, vieraskieliset ja ulkomaalaistaustaiset 1990-2018 (prosenttiosuus). Vihti.

Lähde: Väestörakenne, Tilastokeskus

Ulkomaan kansalaisten määrä sekä vieraskielisen ja ulkomaalaistaustaisen väestön kasvu Vihdissä on kasvanut samalla tavalla tasaisesti kuin koko maassa keskimäärin. Vuoden 2018 lopussa vieraskielisen ja ulkomaalaistaustaisen väestön osuus Vihdissä oli hieman koko maan keskiarvoa pienempi (koko maa: vieraskieliset 7,1 prosenttia ja ulkomaalaistaustaiset 7,3 prosenttia). Ulkomaan kansalaisten osuus oli lähes sama kuin valtakunnallinen osuus (4,7 prosenttia). Suurin ikäryhmä vihtiläisistä ulkomaalaistaustaisista henkilöistä ovat työikäiset, 18-64-vuotiaat. Toiseksi suurin ikäryhmä ovat kouluikäiset.

Ulkomaan kansalaiset, vieraskieliset, ulkomaalaistaustaiset 1990-2018 (prosenttiosuus). Koko maa.

Lähde: Väestörakenne, Tilastokeskus

Maahanmuuttajat ovat moninainen ryhmä sekä maahanmuuttoperusteiltaan että kansalaisuudeltaan: vihtiläiset edustavat yhteensä noin 90 eri kansallisuutta. Tilastokeskuksen mukaan Vihdissä asuvista ulkomaan kansalaisista selvästi suurin ryhmä ovat virolaiset (noin 750 henkilöä). Venäläiset (vajaa

160) ja turkkilaiset (noin 90) muodostavat seuraavaksi suurimmat ryhmät. Irakin, Ruotsin ja Thaimaan kansalaisia asuu Vihdissä kaikkia hieman alle tai yli 50 henkilöä. Kotimaisia kieliä puhuvia henkilöitä asui Vihdissä 31.12.2018 yhteensä 29 211. Näistä ruotsinkielisiä oli 1,7 prosenttia. Vieraskielisiä oli yhteensä 5,3 prosenttia (1556 henkilöä). Suurimmat ulkomaiset kieliryhmät olivat viro ja venäjä. Järjestyksessä seuraavina tulivat arabia, englanti, turkki, thai, ukraina ja kurdi. Yhteensä Vihdissä puhutaan lähes 60 eri kieltä.

5. Kotouttamistyön tehtävät

Kunnilla ja TE-toimistoilla on päävastuu kotoutumislain mukaisista, kotoutumista edistävien palveluiden ja toimenpiteiden järjestämisestä. Kunnilla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava, että maahanmuuttajille kotoutumislaissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lisäksi on huolehdittava, että kunnan peruspalvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja kunnan henkilöstöllä on riittävästi kotouttamistyöhön liittyvää osaamista. (KotoL, 30 §).

Suurin osa maahanmuuttajille tarjottavista kunnan palveluista kuuluu normaalipalveluiden piiriin. Esimerkiksi kasvatus ja koulutus, kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kaikille kuntalaisille tarjottavia peruspalveluita. Kolmannen sektorin toiminta on tärkeä osa tätä palveluverkkoa. Kotoutuminen kuitenkin käynnistyy parhaiten, kun maahanmuuttaja saa riittävästi keskitettyä alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä palveluista sekä perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja palvelujärjestelmästä. Kotoutumislain tarkoituksena onkin vahvistaa hallintolain yleistä neuvontavelvollisuutta maahanmuuttajia koskeissa asioissa.

Kotouttamistyön keskeisiä tehtäviä ovat:

- Kotouttamista tukeva viestintä ja tiedottaminen
- Alkuvaiheen ohjaus, alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelman laatiminen
- Kotoutumista edistävä sosiaali- ja perhetyö
- Varhaiskasvatusikäisten kotoutumisen tukeminen
- Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen
- Aikuisikäisten ja nuorten yli 16 v. kouluttautuminen
- Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat toimenpiteet
- Kotoutumista edistävien terveyspalvelujen järjestäminen
- Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista tukevat toimenpiteet
- Tulkkauksen järjestäminen
- Henkilöstön koulutus

5.1. Vihdin maahanmuuttopalvelut

Vihdin kunnassa kotouttamistyötä toteuttavat ja maahanmuuttopalveluita tuottavat Vihdin kunta ja Perusturvakuntayhtymä Karviainen. Vihdin maahanmuuttopalvelut on hallinnollisesti osa konsernipalveluita, jossa työskentelevät maahanmuuttokoordinaattori ja kotoutumisohjaaja. Perusturvakuntayhtymä Karviaisen palveluksessa toimii maahanmuuttotyöhön erikoistunut sosiaalityöntekijä.

Käytännössä kotouttamistyö tapahtuu monialaisena yhteistyönä, johon osallistuvat kunnan ja kuntayhtymän lisäksi esimerkiksi TE-toimisto, Kela, ELY-keskus ja poliisi. Paikalliset ja seudulliset järjestöt, yhdistykset, seurakunnat ja uskonnolliset yhteisöt sekä vapaaehtoiset tukihenkilöt ovat tärkeässä asemassa viranomaisten tarjoamien palveluiden täydentäjinä sekä yhteistyökumppaneina.

Vihdin kunta suhtautuu myönteisesti kotoutumista edistävään hankeyhteistyöhön. Hankeyhteistyö eri toimijoiden kanssa onkin aktiivista, yhteistyötä on ollut esimerkiksi seuraavien toimijoiden kanssa: Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Luksia, Sininauhasäätiö, Naapurussovittelun keskus ja Yhteiset Lapsemme ry. Vuosina 2018-2020 Vihdin kunta hallinnoi Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) tuella neljän kunnan (Vihti, Karkkila, Lohja ja Raasepori) yhteistä

Resurssipankki-hanketta, jonka tavoitteena oli kehittää kotoutumista edistäviä työkaluja kolmannen sektorin käyttöön sekä vahvistaa kuntien ja järjestöjen yhteistyötä kotoutumisen edistämiseksi. Hankkeessa työskenteli kuntien yhteinen järjestökoordinaattori sekä Vihdin ja Karkkilan yhteinen vapaaehtoistoiminnan ohjaaja.

Vuodesta 2016 lähtien Vihdissä on toiminut kaksi kotouttamistyöhön keskittyvää työryhmää: Poikkihallinnollinen *kotouttamistyöryhmä* vastaa maahanmuuttotyön rakenteista ja resursseista sekä maahanmuuttotyön paikallisista linjauksista. Maahanmuuttokoordinaattorin lisäksi työryhmään kuuluvat Vihdin kunnan ja Perusturvakuntayhtymä Karviaisen maahanmuuton näkökulmasta keskeisten yksiköiden johtoa sekä kunnan hallintojohtaja ja hallintopäällikkö. *Asiakastyön ydinryhmään* kuuluu toimijoita sosiaali- ja terveystyöpalveluista, sivistystyöpalveluista sekä keskeisiä kolmannen sektorin yhteistyökumppaneita. Työryhmän tavoitteena on asiakastyön sujuvuuden ja yhteisten pelisääntöjen varmistaminen. Lisäksi tarpeen mukaan on mahdollista kutsua kokoon toimialakohtaisia asiakastyön työryhmiä (esimerkiksi sivistystyöpalvelut ja sosiaali- ja terveystyöpalvelut).

Kunnan maahanmuuttokoordinaattori vastaa maahanmuuttotyön kokonaisuudesta ja hänellä on koordinoiva vastuu kotoutumista edistävästä palvelusta Vihdissä. Maahanmuuttopalveluiden työntekijät tekevät moniammatillista yhteistyötä muiden viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, mutta jokainen toimija vastaa niille lakisääteisesti kuuluvista tehtävistä. Tavoitteena on saumaton yhteistyö toimijoiden kesken niin, että palvelut ovat maahan muuttaneiden henkilöiden saatavilla ja eri-ikäiset henkilöt saavat tarvitsemansa tuen ja kotoutuvat osaksi yhdenvertaista yhteiskuntaa. Maahanmuuttotyön tehtävä on tukea asiakasta löytämään kulloinkin tarvitsemansa palvelun, johon hän on kuntalaisena oikeutettu.

Maahanmuuttajien ohjaus ja neuvonta vaatii paitsi palveluverkon tehokasta yhteistyötä myös joustavia työmuotoja. Tehostettu alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta – tilanteen nopea kartoittaminen, oikea-aikaiset ja tarpeen mukaiset palvelut – tukevat nopeaa kotoutumista. Vihdin maahanmuuttopalvelut tarjoaa laaja-alaista ohjausta ja neuvontaa kansainvälistä suojelua saaneille henkilöille sekä tarpeen mukaisesti työn, perheen, opiskelun tai muun syyn perusteella oleskeluluvan saaneille ja kuntaan muuttaneille henkilöille. Ohjausta ja neuvontaa on alkuvaiheen ja kotoutumisajan intensiivisestä tuesta aina konsultatiiviseen tukeen. Maahanmuuttopalveluiden työntekijät toimivat myös maahanmuuton asiantuntijoina kunnassa.

Vihdin maahanmuuttopalvelut toimii perhelähtöisesti. Perheiden kotoutumista tuettaessa huomioidaan perheen kokonaistilanne, sosiaaliset suhteet ja osallisuus. Lasten kotoutumisen kannalta on olennaista, että vanhempien kotoutumista ja vanhemmuuden edellytyksiä tuetaan. Maahanmuuttopalvelut tekee tiivistä yhteistyötä vanhempien, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, sosiaali- ja terveystyöpalveluiden sekä muiden lasten ja perheiden palveluiden kanssa edistääkseen lasten ja nuorten turvallista, kannustavaa ja kasvua ja kehitystä tukevaa kasvuympäristöä. Tarvittaessa lapsiperheille voidaan laatia perheen kotoutumissuunnitelma ja alaikäisille maahanmuuttajille alaikäisen kotoutumissuunnitelma, mikäli hänen yksilölliset olosuhteensa sitä edellyttävät.

Työskentelyn tavoitteena on tukea maahanmuuttajien kotoutumista siten, että eri ikäiset maahanmuuttajat saavat tarvitsemansa tuen, ohjautuvat mielekkäille koulutus- ja työllistymispoluille ja heistä tulee aktiivisia, osallistuvia ja yhdenvertaisia yhteiskunnan jäseniä.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Tehokas kotoutumisen alkuvaihe heti kuntaan muuton jälkeen	Keskitetty neuvonta ja ohjaus maahanmuuttopalveluissa, joka tukee maahanmuuttajien osallisuutta sekä ohjautumista mielekkäille opinto- ja koulutuspoluille	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan johtoryhmä • Kotouttamistyöryhmä • maahanmuuttopalvelut

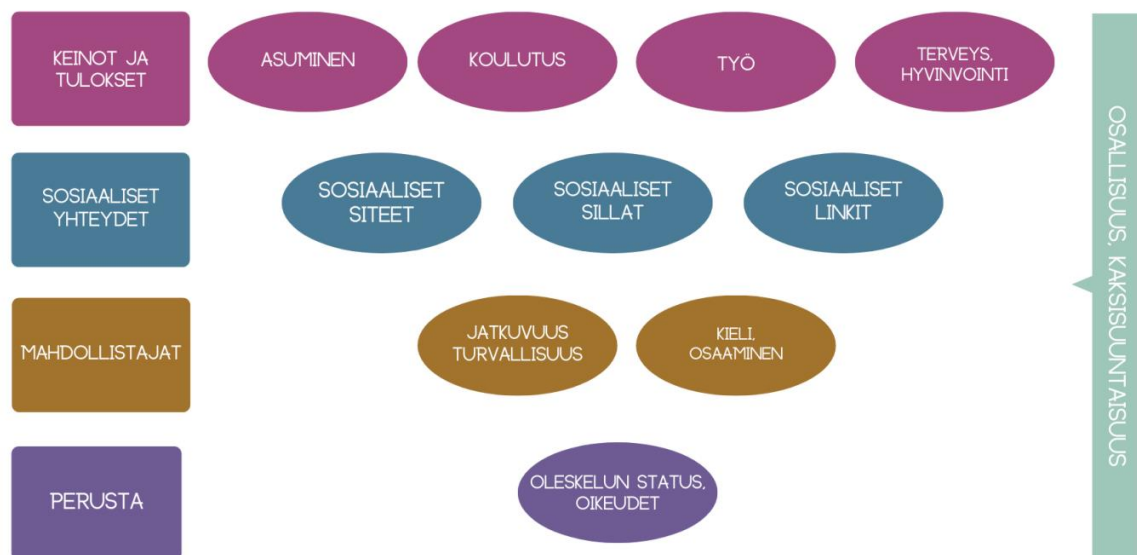
5.2. Kotoutumisen portaat

Karkkilassa ja Vihdissä kansainvälistä suojelua saavien kotoutumisen alueellista mallia kehitettiin keväällä 2019 Perusturvakuntayhtymä Karviaisen aikuissosiaalityön, kuntien maahanmuuttopalveluiden sekä Resurssipankki-hankkeen yhteistyönä. Tarkoituksena oli luoda

asiakastyöhön väline kotoutumisen arvioimiseen, tavoitteiden asettamiseen ja tuen tarpeen selvittämiseen. Lisäksi tavoitteena oli hahmottaa eri toimijoiden, mukaan lukien kolmas sektori ja vapaaehtoiset, keskinäistä työnjakoa ja olemassa olevia kotoutumista tukevia toimintoja tai palveluja.

Kotoutumisen prosessissa ihmiselle kertyy kumulatiivista osaamista, joka auttaa selviytymään uudessa ympäristössä. Tätä osaamisen kertymistä kuvattiin kotoutumisen portaina, joita pitkin kotoutuja siirtyy avun kohteesta aktiiviseksi toimijaksi.

Kotoutumisessa tukena ovat esimerkiksi julkiset palvelut, yritykset, järjestöt ja yhteisöt sekä vapaaehtoiset. Kotoutumisen prosessin aikana tapahtuu muutoksia ja mukautumista paitsi kotoutujassa itsessään, myös vastaanottavassa yhteisössä. Kotoutumista tukevan työn tavoitteena on edistää ihmisen mahdollisuuksia osallistua aktiivisena jäsenenä suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Prosessi jatkuu pitkään virallisen kotoutumisajan jälkeen. Kotoutumista tukevien palvelujen tarve riippuu asiakkaan tilanteesta ja tarpeista. Yhdessä asetetut tavoitteet vievät kotoutumisen prosessia eteenpäin. On tärkeää arvioida säännöllisesti tavoitteiden realistisuutta ja kotoutumisessa tapahtunutta etenemistä sekä tuen tarvetta.

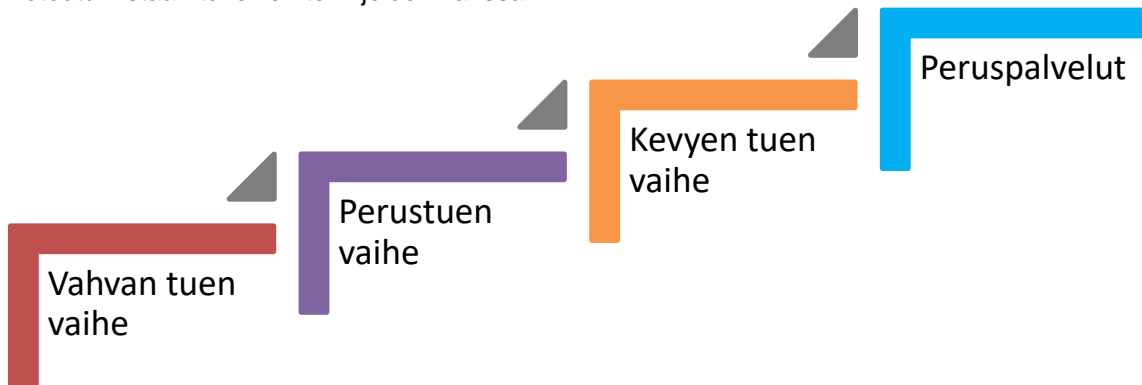
1 Kotoutumisen osa-alueet (Lydén 2019, 36 ja Ager & Strang 2008, 170¹)

Kotoutumisen portaat -malli on kotoutumista tukevan työn osalta rajattu kolmeen vuoteen, mikä on aika, jolloin kuntaan sijoitetusta kansainvälistä suojelua saavasta henkilöstä saadaan erilliskorvaus (kiintiöpakolaisista korvaus saadaan 4 vuodelta). Työskentely alkaa kuitenkin jo ennen kuntaan saapumista (tai kiintiössä saapuvan pakolaisen kohdalla ennen maahan saapumista) ja jatkuu tarvittaessa virallisen kotoutumisajan jälkeenkin yhteistyössä peruspalveluiden kanssa. Mallissa on kuvattu alueellinen palveluprosessi ja työnjako eri toimijoiden välillä, asiakkaan oma kumuloituva kotoutumisoaaminen, järjestöjen ja yhdistysten toimintamuodot sekä vapaaehtoisten toiminta eri vaiheissa.

Ensimmäisessä vaiheessa asiakas tarvitsee tavallisesti paljon tukea ja hänen kykynsä selviytyä uudessa ympäristössä vieraalla kielellä on tyypillisesti rajallista. Nimitimme tätä vaihetta mallissa vahvan tuen vaiheeksi. Vahvan tuen vaiheessa kotoutumista tukevan työn tavoitteena on lähinnä arjen sujuvuuden ja välittömän hyvinvoinnin varmistaminen. Kotoutumisen prosessin edetessä tavoitteet monimutkaistuvat ja tarjottu tuki tyypillisesti vähenee. Kotoutuja siirtyy avun kohteesta aktiiviseksi

¹ Lydén, Hilka 2019: Kotoutumisen portaat – kansainvälistä suojelua saavien asiakkaiden alueellinen kotoutumisen malli Karkkilassa ja Vihdissä. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Alun perin Ager, Alastair & Strang, Alison 2008: Understanding Integration: A Conceptual Framework. Journal of Refugee Studies 21(2), 166-191.

toimijaksi ja kykenee ideaalilanteessa osallistumaan kansalaisyhteiskunnan toimintaan samoilla edellytyksillä kuin muutkin kuntalaiset. Maahanmuuttopalveluiden edustaja arvioi tavoitteiden toteutumista vähintään puolen vuoden välein yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa muiden hänen kotoutumistaan tukevien toimijoiden kanssa.

2 Kotoutumisen portaissa osaaminen lisääntyy ja tuen tarve vähenee (Lyden 2019, 42-44)

5.3. Kiintiöpakolaisten ja muiden kansainvälistä suojelua saavien vastaanotto

Merkittävä osa kansainvälistä suojelua saaneista henkilöistä muuttaa kuntaan itsenäisesti. Kiintiöpakolaisjärjestelmä on mahdollistanut kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella myönnettävien oleskelulupien kohdentamisen kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleville. Kiintiöpakolaisia valittaessa painotetaan haavoittuvaa asemaa ja otetaan huomioon myös kotoutumisen edellytyksiä, tavoitteena on esimerkiksi pitää yhdessä perheet.

Kiintiöpakolaisten tai kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden vastaanoton valmistelu tapahtuu kunnan, ELY-keskuksen, Maahanmuuttoviraston (Migri), Suomen Punaisen Ristin, Perusturvakuntayhtymä Karviaisen, Kelan, vuokra-asuntoja tarjoavien tahojen sekä TE-toimiston moniammatillisena yhteistyönä. Vihdissä valmistelua koordinoi kunnan maahanmuuttokoordinaattori.

ELY-keskus tekee kunnalle esityksen kuntaan sijoitettavista. Esitys sisältää tiedot kiintiöpakolaisista tai turvapaikkaprosessin kautta kansainvälistä suojelua saaneista henkilöistä. Tiedot käsitellään poikkihallinnollisessa työryhmässä. Sen jälkeen kunta ilmoittaa ELY-keskukselle valmiudestaan ottaa henkilöt vastaan ja ehdottaa sopivaa ajankohtaa kiintiöpakolaisten kuntaan saapumiselle.

Kun henkilöiden maahan saapumisajankohta tai kuntaan muuttoaikataulu on selvillä, Vihdin maahanmuuttopalveluiden työntekijät etsivät muuttajille asunnot (kiintiöpakolaiset) tai auttavat asunnon löytämisessä ja vuokraamisessa (turvapaikkaprosessin kautta oleskeluluvan saaneet). Kiintiöpakolaisten saapuessa kuntaan, maahanmuuttopalvelut vastaa asuntojen varustamisesta asumiskuntoon yhdessä alueen vapaaehtoisten kanssa. Vastaanottokeskuksista muuttavia, kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneita henkilöitä maahanmuuttopalveluiden työntekijät ja vapaaehtoistyöntekijät avustavat tai neuvovat asunnon varustamisessa tarpeen mukaisesti.

6. Kasvatus ja koulutus

Koulutuksella on keskeinen rooli niin lasten kuin aikuisten kotoutumisessa. Lasten ja nuorten kotouttaminen tapahtuu varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Esi- ja perusopetuksen sekä lukion opetussuunnitelmiin sisältyy kirjaus, miten koulutuksen avulla kotoutetaan maahan muuttaneita lapsia ja nuoria.

6.1. Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toimintaa ohjaavat asiakirjat ovat varhaiskasvatustalaki ja asetus lasten päivähoitosta, perusopetuslaki, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja kunnan esiopetussuunnitelma (2016) sekä varhaiskasvatussuunnitelma (2018).

Vihdissä maahanmuuttajaperheet huomioidaan tasavertaisina kuntalaisina varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamisen lähtökohtana myös maahanmuuttajalasten kohdalla ovat lasten ja perheiden tarpeet sekä keskinäiseen luottamukseen ja kunnioitukseen perustuva kodin ja päivähoiton välinen yhteistyö, jolla tuetaan lasta ja hänen perhettään. Kasvatushenkilöstö ja huoltajat laativat yhdessä jokaiselle lapselle oman varhaiskasvatussuunnitelman, jossa otetaan kantaa lapsen kotouttamista edistäviin toimenpiteisiin: suomen kielen opetukseen, oman äidinkielen vahvistamiseen sekä identiteetin ja itsetunnon vahvistamiseen. Lapsiryhmässä maahanmuuttajalapsen kotoutumisen tukemisesta ottaa vastuun varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien osaamista hyödynnetään tarvittaessa maahanmuuttajalasten kotoutumiseen liittyvien tukitoimien järjestämisessä. Vastuu maahanmuuttajalapsen äidinkielen opetuksesta on huoltajalla. Tulkausta käytetään keskusteluissa huoltajien kanssa.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Maahanmuuttajalapsen suomen kielen oppimista tuetaan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa	Maahanmuuttajalapsen varhaiskasvatus- / esiopetussuunnitelmaan kirjataan toimenpiteet, jotka on suunniteltu tukemaan lapsen suomen kielen oppimista.	<ul style="list-style-type: none">• päiväkodinjohtaja• varhaiskasvatuksen opettaja
Maahanmuuttajaperheiden vanhemmuutta tuetaan kasvatuskumppanuuden keinoin	Kasvatuskumppanuuden periaatteisiin pohjautuva yhteistyö perheiden kanssa: - varhaiskasvatus- / esiopetuskeskustelut käydään tulkin avustuksella - maahanmuuttajaperheiden tavat ja kulttuuri huomioidaan varhaiskasvatuksen arjessa	<ul style="list-style-type: none">• päiväkodinjohtaja• varhaiskasvatuksen henkilöstö
Maahanmuuttajaperheiden kotoutumista tuetaan tarjoamalla heille joustavasti tarpeita vastaavia varhaiskasvatuspalveluja	Maahanmuuttajaperheiden varhaiskasvatuspalveluiden tarve kartoitetaan ja palvelut suunnitellaan tapauskohtaisesti yhteistyössä maahanmuuttokoordinaattorin ja kotoutumisohjaajan kanssa	<ul style="list-style-type: none">• palvelupäällikkö• päiväkodinjohtaja

6.2. Maahanmuuttajaoppilaiden perusopetus

Lasten ja nuorten kotoutumista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa tuetaan perusopetuksessa erilaisin opetusjärjestelyin ja tarvittaessa oppilashuollollisin tukitoimin. Opetuksen tavoitteiden määrittelyssä, sisältöjen valinnassa ja opetusjärjestelyissä otetaan huomioon, että oppilaat ovat iältään, opiskeluvaiheiltaan ja taustoiltaan erilaisia. Opetuksen avulla edistetään suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä.

Maahanmuuttajaoppilaiden opetusta ohjaa perusopetuksen opetussuunnitelman ohella kaksi erityistä Opetushallituksen laatimaa opetussuunnitelmaa, jotka ovat perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen opetussuunnitelma.

Maahanmuuttajaoppilaita ovat Suomeen muuttaneiden lisäksi Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret. Maahanmuuttajalapsen ja -nuoren sijoittuvat oman asuinalueensa kouluun, mikäli heidän suomen kielen taitonsa on riittävä yleisopetuksen ryhmässä opiskelemaan. Muussa tapauksessa heille tarjotaan ensin *perusopetukseen valmistavaa opetusta* ja koulupaikka määräytyy sen mukaan. Valmistava opetus kestää yleensä yhden lukuvuoden ajan.

Opetusta voidaan järjestää ryhmämuotoisena tai inklusiivisesti perusopetuksen ryhmissä, mikäli se on oppilaan kielitaidon kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista. Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen tai esiopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta tai esiopetusta.

Vihdissä valmistavaa opetusta tarjotaan sekä alakoulu- että yläkouluikäisille. Järjestämipaikat päätetään erikseen ja ne saattavat vaihdella eri lukuvuosina. Lukuvuonna 2019-2020 valmistavaa opetusta on järjestetty keskitetysti Nummelan koulussa ja Kuoppanummen koulukeskuksessa. Ennen valmistavaan opetukseen siirtymistä on todettu hyväksi käytännöksi järjestää aloituspalaveri tulkin, opettajan, maahanmuuttotyöntekijän, oppilaan ja huoltajien kanssa. Tapaamisessa käydään läpi koulunkäyntiin liittyviä asioita ja sovitaan koulun aloittamispäivä.

Perusopetuslaissa säädetyn maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten, sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitteena on myös taata oppilaille tasa-arvoiset mahdollisuudet koulunkäyntiin ja turvata siirtyminen oppivelvollisuusiän päätyttyä jatko-opiskeluun ja työelämään. Valmistavan opetuksen aikana asteittainen integrointi koulun perusopetuksen ryhmiin tukee oppilaiden kotoutumista ja suomen kielen oppimista. Maahanmuuttajat saavat koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijaan suomi toisena kielenä- opetusta.

Kaikissa Vihdin kouluissa opiskelee jo nykyään maahanmuuttajaoppilaita. Suurimmat ryhmät muodostuvat viroa ja venäjää äidinkielenään puhuvista. Myös muiden kieliryhmien edustajien määrä on vähitellen lisääntynyt kunnan kouluissa mm. työperäisen maahanmuuton lisääntymisen sekä pakolaisten vastaanoton myötä viimeisen viiden vuoden aikana.

Oppilaan oman äidinkielen opetus tukee ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta parantaa edellytyksiä myös suomen/ruotsin kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimiselle. Maahanmuuttajaoppilaille pyritään mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan oman äidinkielen opetusta, laki ei siihen kuitenkaan velvoita.

Kuten oma äidinkieli, myös oma uskonto voi edesauttaa maahanmuuttajaoppilaan kotoutumista. Perusopetuslain 4 luvun 13 §:n mukaan evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan jäsenet osoitetaan kyseiseen oman uskonnon opetukseen. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomat oppilaat osoitetaan elämäntietämystiedon opetukseen. Oppilaalla on oikeus saada oman uskontokuntansa mukaista opetusta, jos kyseiseen uskontokuntaan kuuluvia oppilaita on vähintään kolme ja vanhemmat pyytävät opetuksen järjestämistä. Mikäli nämä vaihtoehdot eivät tule kysymykseen, muihin yhdyskuntiin kuuluville järjestetään korvaavaa opetusta tai he voivat pyynnöstä osallistua elämäntietämystiedon opetukseen. Korvaavan opetuksen sijasta he voivat osallistua oman uskonnollisen yhdyskuntansa järjestämään opetukseen.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Edistetään oppilaan suomen (/ruotsin) kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä annetaan tarvittavia valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten.	Järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta	Opetuspäällikkö
Tarjotaan maahanmuuttajalapsille ja -nuorille tarvitsemansa tasoista suomen kielen opetusta.	Perusopetuksessa toimii valmistavan opetuksen opetusryhmä/-ryhmiä kielitietoiset työtävät Ohjaus ja neuvonta. Yhteistyöpalaveri valmistavaan opetukseen siirtymisvaiheessa	Valmistavan opetuksen opettajat, S2-opettajat, oppilasta opettavat opettajat
Yhdenvertaisuuden turvaaminen opetus- ja opiskeluolosuhteiden palveluissa sekä maahanmuuttajien osallisuuden ja aktiivisuuden lisääminen		Toimialojen ja tulosityksikköjen rajat ylittävä yhteistyö (sivistyspalvelut, Karviainen, maahanmuuttotyö)

Oppimistulosten erojen kaventaminen, perusopetuksen päättötodistuksen saaminen / ohjaus perusopetuksen suorittamiseksi ja toisen asteen opintoihin hakeutumiseen	Maahanmuuttajan opinto-ohjelma ja tarvittava tuki (määritellään pedagogisissa asiakirjoissa) sekä opinto-ohjauksen palvelut	Oppilasta opettavat opettajat ja opinto-ohjaaja
Henkilöstön osaamisen vahvistaminen	koulutus	Opetuspäällikkö
Koulun toimintakulttuuri on osallistava ja moninaisuuden huomioiva	pedagogiset ratkaisut	Rehtori

6.3. Aikuisten maahanmuuttajien koulutus

Kotoutumislain (KotoL, 20 §) mukaan oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille järjestetään kotoutumiskoulutuksena suomen tai ruotsin kielen opetusta Opetushallituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon. Tarvittaessa kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä luku- ja kirjoitustaidon opetusta Opetushallituksen luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien opetussuunnitelman mukaisesti. Kielten opetuksen lisäksi kotoutumiskoulutukseen sisältyy muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Koulutukseen voi sisältyä myös aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnistamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, mikä tukee kotoutujien suuntautumista työmarkkinoille. Vihdin alueella ELY-keskuksen ostamaa kotoutumiskoulutusta järjestää ensisijaisesti Luksia niille maahanmuuttajille, jotka ovat TE-toimiston asiakkaita.

Oppivelvollisuusiän ylittäneitä maahanmuuttajia, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää, kannustetaan suorittamaan opinnot loppuun, jotta perusopetuksen oppimäärän puuttuminen ei ole este ammatillisen koulutuksen suorittamiselle. Heidät ohjataan aikuisten perusopetukseen. Valmistavaa opetusta järjestetään vain oppivelvollisuusikäisille. Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus koostuu kolmesta vaiheesta: lukutaitovaiheesta, alkuvaiheesta ja päättövaiheesta. Opiskelijan lähtötaso määritellään ja hänelle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään muun muassa opintojen aloitusvaihe (tarvittaessa esimerkiksi vain päättövaihe), opiskelun keskeiset sisällöt, opiskelu-aika ja opintojen suorittamistavat. Aikuisten perusopetusta tarvitsevat vihtiläiset ohjautuvat pääsääntöisesti Kanneljärven Opistolle, joka sijaitsee Lohjalla. Luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyi vuonna 2018 opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle ja sitä voidaan nykyisin tarjota joko osana aikuisten perusopetusta tai vapaan sivistystyön koulutuksena. Vapaan sivistystyön koulutuksena luku- ja kirjoitustaidon koulutusta Vihdissä järjestää myös Hiiden opisto.

Kanneljärven opisto on sitoutumaton kansanopisto, joka järjestää aikuisten perusopetuksen lisäksi maahanmuuttajille suunnattuja koulutuksia sekä kasvatus- ja ohjausalan ammatillista koulutusta, vapaan sivistystyön koulutusta ja perusopetuksen lisäopetusta. Perusopetuksen suorittaneille on opistossa tarjolla S2-kymppi, joka on suunnattu erityisesti äskettäin perusopetuksen päättötodistuksen saaneille lukio-opintoja suunnitteleville maahanmuuttajanuorille. Opisto tarjoaa myös vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksena luku- ja kirjoitustaidon koulutusta ja kielitaitoa kehittävä koulutusta, jossa painopiste on jatko-opintoihin tai työelämään siirtymisen jatko-ohjauksessa.

Hiiden Opisto tarjoaa maahanmuuttajille suunnattua opetusta noin 800 tuntia vuodessa. Maahanmuuttajakoulutuksen järjestäminen on kirjattu opiston opetustehtävään (hyväksytty OKM 1.1.2013). Pääosan maahanmuuttajien kurssitarjonnasta muodostavat suomen kielen kurssit. Suomea voi opiskella alkeista keskitasolle, kerran viikossa tai intensiivikursseilla. Hiiden opisto järjestää lisäksi vapaan sivistystyön uuteen koulutustehtävään kuuluvia lukutaitokoulutuksia (UMAKO), joihin opisto on saanut Opetushallitukselta rahoitusta vuoden 2018 alusta alkaen. Koulutuksen kohderyhmään kuulumisen edellyttää, että opiskelija tarvitsee opetusta/tukea lukemisessa ja kirjoittamisessa sekä suomen aikeiden opiskelussa ja että opiskelun tarve on kirjattu henkilön kotoutumissuunnitelmaan. Vihdissä UMAKO-koulutuksena järjestetään kotivanhemmille suunnattu suomen kurssi, jonne voi tulla

yhdessä lapsen kanssa. Opiskelijarekrytoinnissa tehdään yhteistyötä kunnan maahanmuuttopalveluiden ja TE-toimiston kanssa.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaa (Valma-koulutusta) järjestää Vihdissä Luksia. VALMA-koulutukseen voi hakeutua esimerkiksi siinä tapauksessa, että henkilö kaipaa lisää tietoa jatko-opintomahdollisuuksista tai tarvitsee opiskeluvaihtoehtojen vahvistamista. VALMA-koulutus edellyttää perusopetuksen päättötodistusta tai vastaavia tietoja tai taitoja, kielitaitovaatimus on A2. Maahanmuuttajat vahvistavat edelleen VALMA:n suomen kielen opinnoilla kielitaitotasoaan päästäkseen B1-tasoa edellyttävään ammatilliseen koulutukseen. Ammatillisiin opintoihin vihtiläiset maahanmuuttajat ohjautuvat pääsääntöisesti Luksiaan Nummelaan tai Lohjalle tai Omniaan Espooseen.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) antaa kielellisiä ja muita valmiuksia lukiokoulutusta varten. Maahanmuuttaja tai vieraskielinen voi hakeutua LUVA-koulutukseen, mikäli hänellä on peruskoulun päättötodistus tai vastaavat tiedot ja taidot, mutta hänellä ei ole vielä riittäviä kielellisiä valmiuksia suoriutua lukio-opinnoista suomen kielellä eikä hänellä ole ammatillista-, ylioppilas- tai korkeakoulututkintoa. Lähimmät LUVA-koulutukset järjestetään pääkaupunkiseudulla. Vihtiläisiä maahanmuuttajia on opiskellut LUVA-koulutuksessa esimerkiksi Eiran aikuislukiossa.

Yleinen kielitutkinto (YKI) mittaa kielen osaamista käytännön tilanteissa. Käytyään alkeiskurssit A1 ja peruskurssit A2 opiskelija selviää suomen kielellä esimerkiksi turistina ja voi suorittaa perustason YKI-tutkinnon. Jatkokurssit B1-B2 läpäistessään maahanmuuttaja nousee kynnystasolle, mikä tarkoittaa, että hänen pitäisi selviytyä tyydyttävästi tilanteesta kuin tilanteesta. Jatkokurssien B3-B4 jälkeen hän on osaajan tasolla niin, että voi työskennellä kyseistä kieltä puhuvassa maassa ja pystyy suorittamaan Suomen kansalaisuuden saamiseksi keskitason YKI-tutkinnon, joita järjestetään Hiiden Opistossa ja Luksiassa.

7. Kulttuuri-, vapaa-aika ja nuorisopalvelut

Nuorisotyön, kulttuurin ja liikunnan avulla on mahdollista luoda yhteisöllisyyttä, joka edistää vuorovaikutusta maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä. Vihdin maahanmuuttopalveluissa maahanmuuttajien kotoutumista edistetään tukemalla yhteistoimintaa, osallisuutta (esimerkiksi kansalaisjärjestöjen puitteissa) sekä edistämällä kaiken ikäisten, erityisesti lasten ja nuorten harrastustoimintaa. Tavoitteena on, että kaikilla maahanmuuttajalapsilla ja -nuorilla on mahdollisuus mielekkääseen harrastustoimintaan.

Vihdin liikuntapalveluiden visiona on liikkuva ja hyvinvoiva vihtiläinen. Kaikenikäisiä kuntalaisia kannustetaan harrastamaan omaehtoista liikuntaa ja liikuntapalvelut myös järjestää edullisia ja monipuolisia liikuntamahdollisuuksia. Työn tavoitteena on edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä, fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä yhdenvertaisuutta liikunnassa.

Osana liikuntapalvelun monimuotoista toimintaa, jota toteutetaan yhdessä mm. liikuntajärjestöjen kanssa, mahdollistetaan myös eri ikäisten maahanmuuttajaryhmien kohtaaminen kieli- ja kulttuurieroista huolimatta. Integroivaa toimintaa toteutetaan muun muassa Luksian maahanmuuttajataustaisten koulutusryhmien kanssa tutustuttaen opiskelijoita kotoperäisiin lajeihin, hiihtoon, luisteluun, pallopeleihin jne. Keskeistä on tukea myös kansallisesti tärkeää uimataitoa ja mahdollistaa näin turvallinen ja monimuotoinen vesiliikunta perkeharrastuksena tai lasten keskeisenä harrastuksena ja näin edistää kotoutumista. Aluehallintoviraston kohdennettuja avustuksia on voitu käyttää myös kohdennettuun toimintaan mm. lasten ja naisten tai aikuisten uimakoulutoimintaan.

Taide ja kulttuuri edistävät sekä kotoutumista että maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä. Esimerkiksi Monikielinen kirjasto -palvelu tarjoaa mahdollisuuden lukea kirjallisuutta myös omalla kielellä. Palvelun valikoimiin kuuluu aineistoa – kirjallisuutta, musiikkia, elokuvia ja aikakauslehtiä – kaiken ikäisille noin 80 kielellä. Vihdin kunnankirjaston kokoelma pääkirjastossa Nummelassa, Kirkonkylän kirjastossa ja kirjastoautossa koostuu pääasiassa suomenkielisestä kirjallisuudesta ja lehdistä. Lisäksi tarjolla on muun muassa musiikkia, nuotteja, elokuvia, pelejä ja aineistoja suomen kielen opiskeluun. E-aineistoina tarjolla on eri kielisiä e-lehtiä, e-kirjoja ja e-äänikirjoja. Lainattavan aineiston lisäksi kirjasto tarjoaa tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon

hankintaan ja käyttöön sekä tiloja oppimiseen, harrastamiseen ja työskentelyyn. Kirjastoissa järjestetään runsaasti erilaisia kaikille avoimia, maksuttomia tapahtumia eri ikäisille. Myös Vihdin museopalvelut on yksi kotoutumisen tiloista uudessa kotikunnassa. Museo on yhteisön muisti, joka tarjoaa alustan tutustua samalla uuteen ja vanhaan. Museo tarjoaa väylän perehtyä paikallishistoriaan, suomalaiseen ja vihtiläiseen elämänmenoon; tapoihin, ruokaan, koteihin ja arkipäivän esineistöön sekä harrastuksiin.

Vihdissä on kunnallisen nuorisotyön lisäksi seurakuntien, järjestöjen ja seurojen tuottamaa toimintaa nuorisolle. Kunnallinen nuorisotyö perustuu nuorisolakiin (1285/2016, 2 §), jonka tavoitteena on muun muassa edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä ja harrastamista sekä edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen tärkeä osatekijä on vähemmistöryhmiin kuuluviin lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan syrjintään puuttuminen. Lakiin kirjattujen tavoitteiden toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys sekä monialainen yhteistyö ja kestävä kehitys.

Kunnallinen nuorisotyö Vihdissä tarjoaa esimerkiksi koulunuorisotyötä sekä nuorisotilat Nummelan keskustassa ja Vihdin kirkonkylällä. Etsivä nuorisotyö Vimma on tarkoitettu 15-29-vuotiaille vihtiläisille. Vimmassa erityisnuorisotyöntekijät tukevat ja ohjaavat nuorta eri elämäntilanteissa nuoren omien tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti esimerkiksi opiskeluun, työhön tai asumiseen liittyvissä haasteissa sekä psyykkiseen jaksamiseen ja hyvinvointiin tai toimeentuloon liittyvissä asioissa. Nuorisolain (10-12 §) perusteella oppilaitosten on ilmoitettava etsivään nuorisotyöhön esimerkiksi perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin tai nuoresta, joka keskeyttää opinnot toisen asteen koulutuksessa. Myös muu viranomainen voi luovuttaa nuoren yhteys- ja yksilöintitiedot, mikäli nuoren tilanne tai tuen tarve sitä vaatii. Maahanmuuttajanuoria ohjataan nuorisotyöhön samoin periaattein kuin kantaväestöön kuuluvia nuoria.

Vihdin kierrätyskeskus Vikin tiloissa toimiva Nuorten työpaja on tarkoitettu 18-29-vuotiaille vihtiläisille nuorille, joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa. Työpajalla saa valmiuksia opintoihin, työelämään ja elämänhallintaan. Toiminnan, ohjauksen ja työn tekemisen kautta pajalla ohjataan nuorta löytämään oma polkunsu elämässä. Jokaiselle nuorelle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma ja tavoitteet sekä työpajajakson pituus. Toiminta sisältää sekä yksilöohjausta että ryhmätoimintaa.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Maahanmuuttajien, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien, osallistuminen yhteiskuntaan	Järjestetään erilaisia maahanmuuttajille suunnattuja liikunta- ja muita tapahtumia	<ul style="list-style-type: none"> Elinvoimakeskus, liikuntapalvelut Sivistyskeskus, nuorisopalvelut
Kansalaisyhteiskuntaa hyödynnetään paremmin kotouttamisessa	Vihti hyödyntää yhä paremmin järjestöjen ja yhdistysten osaamista kotouttamisessa ja kunta toimii järjestöjen kumppaneina mm. kehittämishankkeissa	<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttokoordinaattori Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut Lasten ja nuorten palvelut
Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on mahdollisuus osallistua nuorten toimintaan yhdenvertaisesti	Nuorten ohjaaminen nuorisotyön tapahtumiin ja tiloihin	<ul style="list-style-type: none"> maahanmuuttopalvelut perusopetus nuorisopalvelut

8. Sosiaali- ja terveystoimen palvelut

Sosiaali- ja terveystoimen palvelut Vihdin kunnassa järjestää perusturvakuntayhtymä Karviainen. Palvelut ovat maahanmuuttajille samat kuin kantaväestön edustajille. Maahanmuuttajatyöllä on ominaista monialainen yhteistyö eri yksiköiden ja palveluntuottajien välillä. Jokaisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön orientoituminen asiakkaiden kulttuuristaan on olennaista. Onnistuneita palvelukohtaisia edistää kulttuuritietoisuus, mikä tarkoittaa kulttuurin vaikutuksen huomioimista myös itsessään ja omien ajatustottumusten ja itsestään selvien toimintamallien tiedostamista.

Kuten muissakin palveluissa, myös sosiaali- ja terveystalvueluissa viranomaisen on huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa suomen tai ruotsin kieltä tai hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi (esim. KotoL 5 § ja Kielilaki 423/2003, 18 §). Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. Tulkkaukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon arkaluonteisia asioita käsiteltäessä, eikä epävirallisia tulkkeja (perheenjäsenet tai maassa kauemmin asuneet maahanmuuttajat) tule viranomaisen aloitteesta käyttää. Maahanmuuttaja-asiakkaille varataan tavallista pidempi vastaanottoaika, koska tulkin käyttö hidastaa toimintaa.

Valtio korvaa kotoutumislain (2 §) soveltamisalan puitteissa maahanmuuttajan tulkkauskuustannukset täysimääräisesti, kun ne ovat henkilön kotoutumisen edistämisen ja asian selvittämisen kannalta välttämättömiä. Kuustannusten korvaamiselle ei ole laissa määriteltyä määräaika. Tarve vähenee kielitaidon kehittyessä ja kotoutumisen edistessä. Suomen kansalaisuuden saaneelle maahanmuuttajalle tulkkauskuustannuksia ei enää korvata.

8.1. Sosiaalipalvelut

Perusturvakuntayhtymä Karviaisessa ei ole erillistä maahanmuuttoyksikköä. Vihdin sosiaalitoimistossa työikäisten palvelulinjalla yksi sosiaalityöntekijä on nimetty maahanmuuttajien palveluun. Hän toimii maahanmuuttajien vastuutyöntekijänä ja toteuttaa suunnitelmallista sosiaalityötä heidän kanssaan. Sosiaalityöntekijä arvioi yhdessä asiakkaan kanssa hänen tarvitsemansa sosiaalipalvelut. Työskentelyssä maahanmuuttajien kanssa toteutetaan sosiaalihuolto- ja toimeentulotukilakia samojen periaatteiden mukaisesti kuin kantasuomalaisten kanssa, ottaen kuitenkin huomioon mahdolliset maahanmuuttajien erityisen tuen tarpeet. Maahanmuuttotyöhön palkatun sosiaalityöntekijän lisäksi yksi työikäisten sosiaalityön sosiaaliohjaaja käsittelee muun työnsä ohella maahanmuuttajien täydentävän toimeentulotuen hakemuksia. Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja työskentelevät tiiviissä yhteistyössä Vihdin kunnan kotoutumisoijaajan ja maahanmuuttokoordinaattorin kanssa. Yhteistyötä tehdään myös Karkkilan sosiaalitoimiston maahanmuuttajien sosiaalityöstä vastaavan sosiaalityöntekijän ja Karkkilan kaupungin maahanmuuttokoordinaattorin kanssa.

Muihin sosiaalipalveluihin maahanmuuttajat voivat hakeutua tai ohjataan samoin perustein kuin muu väestö. Maahanmuuttajien ikärakenne poikkeaa kantaväestöstä muun muassa siten, että lasten ja nuorten osuus on maahanmuuttajaväestössä suurempi. Perusturvakuntayhtymä Karviaisen ja kunnan maahanmuuttotyö tekee tiivistä yhteistyötä Karviaisen perheiden palvelulinjan sekä kunnan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Tarvittaessa asiakasasioissa järjestetään yhteistyöpalaveri maahanmuuton sosiaalityöntekijän, maahanmuuttokoordinaattorin sekä muiden yhteistyötahojen kanssa työnjaosta sopimiseksi. Tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta.

Erityisiin maahanmuuttajien sosiaalipalveluihin kuuluvat pakolaisten sekä paluumuuttajien vastaanottojärjestelyt, sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen palvelut, kotouttaminen, opastus ja neuvonta. Maahanmuuttajia opastetaan tarpeen mukaan hakemaan Kelan ensisijaisia etuuksia, esimerkiksi työmarkkinatukea, yleistä asumistukea, lapsiperheiden etuuksia sekä tarvittaessa perustoimeentulotukea. Maahanmuuttajan on mahdollista hakea myös kunnasta täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea, jonka saaminen perustuu asiakkaan tarpeeseen ja toimeentulotukilakiin (1412/1997, 7 c § ja 13 §) pohjautuvaan harkintaan samoin perustein kuin kantasuomalaisten kanssa. Työmarkkinatuen maksamisen edellytyksenä on osallistuminen kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin. Viranomaiset ovat velvollisia tarjoamaan aktiivisesti sopivia toimenpiteitä myönnettyjen määrärahojen puitteissa.

Kunta tai kuntayhtymä voi saada kotoutumislain (46 §) mukaista korvausta valtiolta toimeentulotukilain mukaisesta täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta enintään kolmen vuoden ajalta.

Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettu työtön työnhakija. Kunta, Vihdissä Perusturvakunta Karviaisen maahanmuuton sosiaalityöntekijä, käynnistää alkukartoituksen työvoiman ulkopuolella olevalle maahanmuuttajalle (kotivanhempi, eläkeläinen, työkyvytön) sekä maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukilain mukaista toimeentulotukea.

Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus on kotoutumislain 9 §:n mukaan tehtävä kahden kuukauden kuluessa asiakassuhteen alkamisesta.

Parhaimmillaan alkukartoitus on vuorovaikutteinen tapahtuma, jonka avulla maahanmuuttaja saa tarvitsemansa tiedot esim. koulutus- ja työllistymismahdollisuuksista heti Suomeen muuton alkuvaiheessa. Sen yhteydessä arvioidaan maahanmuuttajan tuen ja palvelujen tarve ja selvitetään työllistymiseen, opiskeluun ja kotoutumiseen liittyviä valmiuksia: 1) luku- ja kirjoitustaito, 2) suomen kielen taito, 3) opiskelutaidot ja -valmiudet, 4) aikaisempi koulutus ja työkokemus, 5) erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet, 6) omat työllistymis- ja koulutustavoitteet, 7) elämäntilanne ja siitä johtuvat palvelutarpeet.²

Alkukartoituksen perusteella arvioidaan, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman. Kotoutumislain (13 §) mukaan kunta ja TE-toimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös vain kunnan ja maahanmuuttajan tai vain TE-toimiston ja maahanmuuttajan kesken. Näin yleensä toimitaan, mikäli alkukartoituksen perusteella arvioidaan, ettei esimerkiksi asiakkaan iän-, perhe- tai terveyssyiden perusteella kotoutumissuunnitelmaa ole tarvetta tehdä TE-toimiston kanssa. Vastaavasti, mikäli asiakas ei ole sosiaalipalvelujen tarpeessa, kunnan ei välttämättä ole tarpeen osallistua kotoutumissuunnitelman laatimiseen TE-toimiston kanssa.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on kotoutumislain (12 §) mukaan tehtävä viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä ja se laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi. Alkukartoituksen perusteella laadittava kotoutumissuunnitelma tehdään kahden viikon sisällä alkukartoituksesta.

Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan yksilölliset, kotoutumista edistävät tavoitteet ja tarpeet. Suunnitelman sisältöön vaikuttavat henkilön henkilökohtaiset tekijät kuten koulutus, työkokemus, ikä ja terveydentila. Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan muun muassa suomen tai ruotsin kielen opiskelun aloittamisesta tai jatkamisesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista edistävästä toimenpiteistä, työnhausta sekä työllistymistä edistävästä palveluista. Siinä voidaan huomioida myös yhteiskuntaan perehdyttävän opetuksen, oman äidinkielen opetuksen, luku- ja kirjoitustaitoa ja/tai perusopetusta täydentävän ja vapaan sivistystyön puitteissa toteutettavan opetuksen ja harrastusten tarve. Kun kotoutumissuunnitelma laaditaan kunnassa, on tärkeää, että suunnitelma toteutetaan monialaisessa yhteistyössä ja se yhdistetään muihin kunnassa tehtäviin palvelusuunnitelmiin (esimerkiksi päivähoido, perusopetus, lastensuojelu, vammaispalvelu sekä muut mahdolliset sosiaalipalvelut). Kotoutumissuunnitelman tavoitteena on tukea asiakkaan yhteiskunnassa ja työelämässä tarvitsemia tietoja ja taitoja sekä osallistumista tasavertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumissuunnitelman toimenpiteet voivat olla tehostettuja esimerkiksi heikentyneen toimintakyvyn, iän tai lukutaidottomuuden vuoksi.

Kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja Suomen perustuslakiin nojautuvat perus- ja ihmisoikeudet luovat oikeuksia myös paperittomille henkilöille. Välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon varmistamiseksi kunta tarvittaessa järjestää kunnassa oleskelevalle paperittomalle henkilölle tai perheelle sosiaalihuoltolain (21 §) mukaista hätämajoitusta³. Kela voi myöntää paperittomalle henkilölle tai perheelle sosiaalihuoltolain (12 §) mukaisesti maksusitoumukset ruokaan ja lääkkeisiin. Kiireellisessä tilanteessa myös kunta voi Kelan sijaan myöntää maksusitoumukset ruokaan ja lääkkeisiin. Maahanmuuttopalveluiden työntekijät vastaavat paperittomien henkilöiden ohjauksesta ja neuvonnasta kiireellisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä vapaaehtoisen paluun järjestelmään liittyen. Päätöksen vapaaehtoisesta paluusta tekee henkilö itse. Paperittomina maassa oleskelevilla

² Kunta ilmoittaa ELY-keskukseen vuosittain laadittujen kartoitusten määrän saaden jokaisesta alkukartoituksesta korvauksen, jonka maksaminen edellyttää, että kunta on järjestänyt ainakin suomen tai ruotsin kielen osaamisen tasoa kartoittavan alkuhaastattelun (Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 570/2011, 1 § 2 mom).

³ Lisätietoa paperittomien sosiaali- ja terveydenhuollosta sekä Kelan ja kunnan työnjaosta esim. Sosiaali- ja terveysministeriö 2017: Kuntainfo 2/2017: Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon; Sosiaali- ja terveysministeriö: Laittomasti maassa oleskelevien sosiaali- ja terveydenhuolto. <https://stm.fi/laittomasti-maassa-oleskelevien-sosiaali-ja-terveydenhuolto>; Korkein hallinto-oikeus 2019:62.

lapsilla on lisäksi oikeus lastensuojelulain mukaisiin palveluihin sekä oppivelvollisuusikäisillä maksuttomaan perusopetukseen⁴. Lapsen erityinen oikeus hoivaan ja huolenpitoon tulee huomioida myös työskentelyssä paperittomien perheiden kanssa. Työssä paperittomien kanssa yhteistyö kolmannen sektorin sekä vapaaehtoisten tukihenkilöiden kanssa on tärkeää.

Kunta tai kuntayhtymä voi saada Kelalta korvausta kiireellisen sosiaalipalvelun kustannuksista, mikäli kiireellinen sosiaalipalvelu on annettu kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneelle henkilölle, joka ei ole enää vastaanottopalveluiden piirissä.⁵ Korvausten hakemisesta Vihdin kunnassa huolehtii maahanmuuttokoordinaattori.

8.2. Terveyspalvelut

Kuntaan muuttava kiintiöpakolainen kutsutaan kattavaan terveystarkastukseen, ns. *maahantulotarkastukseen* kahden viikon kuluessa maahan saapumisesta sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistuksen mukaisesti. Tarkastuksessa selvitetään tulijoiden yleinen terveydentila, seulotaan hoidettavissa olevat ja suojatoimia edellyttävät tartuntataudit, varmistetaan rokotussuoja⁶ sekä pyritään ehkäisemään, tunnistamaan ja hoitamaan mahdolliset psyykkiset ongelmat.⁷ Maahantulotarkastuksen suorittanut henkilökunta toimittaa lasten terveystiedot neuvolaan ja kouluterveydenhoitajille. Nämä varaavat tarvittavat ajat asiakkailleen. Päivähoitoa, koulua tai kielikurssia ei voida aloittaa ennen kuin maahantulotarkastus on tehty. Kolmen viikon aikana Suomeen tulosta tulee järjestää myös käynti hammashoidossa.

Vastaanottokeskuksista saapuville henkilöille kattava maahantulotarkastus on tehty vastaanottokeskuksessa, mutta myös vastaanottokeskuksesta ensi kertaa kuntaan muuttava pääsee terveystarkastukseen. Kunnan terveydenhoitaja saa vastaanottokeskuksista saapuvien henkilöiden terveystiedot ja tiedot mahdollisesti tehdyistä tutkimuksista ja toimenpiteistä vastaanottokeskuksen terveydenhoitajalta. Terveystietojen siirtoon vastaanottokeskuksesta kuntaan tarvitaan asiakkaan suostumus, joka yleensä pyydetään vastaanottokeskuksessa tai kunnan maahanmuuttopalveluiden toimesta ennen kuntaan siirtymistä.

Kunnan pakolaistaustaiset terveydenhuollon asiakkaat on hyvä ohjata alkuvaiheessa asiaan perehtyneiden, työhön nimettyjen terveyskeskustyöntekijöiden vastaanotolle. Perusturvakuntayhtymä Karviaisessa on nimetty maahanmuuttajien terveysasioista vastaava sairaanhoitaja, joka työskentelee tiiviissä yhteistyössä kunnan maahanmuuttopalveluiden ja maahanmuuton sosiaalityöntekijän kanssa. Seksuaaliterveyden osalta maahanmuuttaja-asiakkaat ohjataan Karviaisen ehkäisyneuvonnan palveluihin.

Erilaisten selvitysten mukaan maahanmuuttajat kuluttavat ainakin alkuvaiheessa enemmän sosiaali- ja terveyspalveluja kuin kantaväestö. Pakolaisuus eroaa muista maahanmuuton syistä siten, että siinä on kyse pakkomuutosta. Pakoon lähtenyt ei voi turvallisesti palata kotimaahansa. Psykkistä hyvinvointia koettelee usein huoli konfliktitilanteen keskelle jääneistä perheenjäsenistä. Pakolainen käy läpi sekä uuteen maahan asettumiseen liittyvään ympäristömuutokseen että lähtöönsä liittyvää surutyötä. Turvapaikanhakijoilla ja pakolaisilla esiintyy hieman enemmän mielenterveyden häiriöitä kuin kantaväestöllä. Osa kärsii vakavista kidutuksen tai sotakokemusten aiheuttamista traumaista. Helsingin Diakonissakeskuksen ylläpitämä Psykotraumatologian keskus (entinen Kidutettujen kuntoutuskeskus KITU) kuntouttaa erikoissairaanhoitotasoisena poliklinikkana kidutusta kokeneita sekä sotatratumatisoituneita pakolaisia. Keskuksessa toimii myös lasten ja nuorten työryhmä, jonka ensisijaisia asiakkaita ovat alle 24-vuotiaat kidutetut ja vaikeasti traumatisoituneet lapset ja nuoret

⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö 2017: Kuntainfo 2/2016: Turvapaikanhakijoiden oikeus lastensuojelun palveluihin; Sosiaali- ja terveysministeriö: Laittomasti maassa oleskelevien sosiaali- ja terveydenhuolto.

⁵ Sosiaali- ja terveysministeriö: Laittomasti maassa oleskelevien sosiaali- ja terveydenhuolto. <https://stm.fi/laittomasti-maassa-oleskelevien-sosiaali-ja-terveydenhuolto>.

⁶ STM 2009:21: Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden infektio-ongelmien ehkäisy. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/73989>; <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/tietoa-rokotuksista/eri-kohderyhmien-rokottaminen/maahanmuuttajien-rokotukset>.

⁷ Esim. THL 1/2020: Turvapaikanhakijoiden alkuterveystarkastus. Käsikirja. <http://www.julkari.fi/handle/10024/139283>. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/turvapaikanhakijoiden-infektiotautien-ehkaisy>.

perheineen. Kidutusta kokeneet ja vaikeasti traumatisoituneet henkilöt saattavat tarvita tukitoimia kauan saapumisensa jälkeen esimerkiksi traumaperäisen stressihäiriön (PTSD) vuoksi. PTSD:n voi laukaista jokin tapahtuma, sairaus tai muu kriisi kauan saapumisen jälkeenkin. Henkilö tarvitsee hoitoa, koska stressihäiriöstä ei ole mahdollista parantua itsestään. Psykotraumatologian keskuksen tuleva asiakas tarvitsee terveydenhuollon ammattilaisen läheteen.

Kuntaan saapumisen jälkeen maahanmuuttajille tarjotaan samat lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut kuin muillekin kuntalaisille. Työntekijän on kuitenkin hyvä olla tietoinen erilaisista terveystieteistä, Suomen oloissa harvinaisista sairauksista sekä tulkkaukseen liittyvistä käytänteistä. Potilaalle on tärkeää kertoa selkeästi ja ytimekkäästi tarjolla olevista terveyspalveluista ja niiden toimintaperiaatteista.

Paperittomille henkilöille ja perheille järjestetään Vihdin kunnassa terveyspalveluina nyky-lainsäädännön mukainen kiireellinen hoito sekä alaikäisten, raskaana olevien ja synnyttäneiden äitien hoito. Kiireellisellä sairaanhoidolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010, 50 §) mukaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista. Kiireellinen sairaanhoito pitää sisällään myös suun terveydenhuollon, mielenterveys- ja päihdehoidon sekä psykososiaalisen tuen.⁸ Vihdissä viranomaisten tietoon tulleiden paperittomien määrä on ollut vähäinen.

Valtio korvaa pitkäaikaisten, vaikeuden sairauksien hoitoa kotoutumislain (2 §) mukaiselle kohderyhmälle. Nämä korvaukset haetaan ELY- ja KEHA-keskuksesta jälkikäteen, toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Kunta tai kuntayhtymä saa korvausta myös kunnalle aiheutuneista paperittoman henkilön kiireellisen sairaanhoidon kustannuksista, joita ei ole saatu perittyä asiakkaalta. Tämä korvaus haetaan Kelasta.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Jokaiselle palvelua hakevalle maahanmuuttajalle on määräajassa tehty alkukartoitus ja tarvittaessa kotoutumissuunnitelma	Alkukartoituksen tekeminen Kotoutumissuunnitelman laatiminen	• Karviaisen aikuissosiaalityö ja TE-toimisto
Erityisen tuen tarpeessa olevilla maahanmuuttajilla on oma sosiaalityöntekijä	Sosiaalityöntekijän nimeäminen	• Karviaisen aikuissosiaalityö ja perhesosiaalityö
Kiintiöpakolaisille on kahden viikon kuluessa maahantulosta tehty kattava terveystarkastus	Maahantulotarkastus	• Karviaisen työhön nimetty lääkäri ja sairaanhoitaja/terveydenhoitaja
Kiintiöpakolaisille on kolmen viikon kuluessa maahantulosta tehty suun terveystarkastus	Ajanvaraus suun terveystarkastukseen Suun terveystarkastuksen suorittaminen	• terveystarkastuksen suorittanut tai siihen osallistunut sairaanhoitaja/terveydenhoitaja • Karviaisen suun terveydenhuolto

9. Viranomaisverkostot ja kansalaisyhteiskunta

9.1. Kansaneläkelaitos

Maahanmuuttajalla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan ja Kansaneläkelaitoksen (Kela) maksamiin etuuksiin, jos hän asuu Suomessa vakinaisesti tai hän työskentelee maassa niin, että hänen palkkansa on vähintään noin 724 euroa kuukaudessa. Tilapäisesti Suomessa asuvalla henkilöllä ei yleensä ole oikeutta Kelan tukiin. Työntekijän tai opiskelijan perheenjäsenellä ei yleensä ole oikeutta

⁸ Lisätietoa esim. Sosiaali- ja terveysministeriö 2017: Kuntainfo 4/2017: Maahanmuuttajataustaisten lasten ja raskaana olevien naisten oikeus terveydenhuollon palveluihin Suomessa; Sosiaali- ja terveysministeriö: Paperittomien terveydenhuolto. <https://stm.fi/paperittomien-terveydenhuolto>.

Kelaan etuuksiin, ellei hänellä ole kotikuntaa Suomessa. Turvapaikanhakijalla ei ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan ja Kelan etuuksiin. Turvapaikanhakijoiden sosiaali- ja terveydenhuollosta huolehtii vastaanottokeskus, jossa hän on kirjoilla. Kelan tarjoama sosiaaliturva pitää sisällään esimerkiksi työttömän perusturvan, yleisen asumistuen, lapsiperheiden tuet ja perustoimeentulotuen.

Mikäli henkilöllä on Suomessa kotikunta, hän saa tarvitsemansa hoidon julkisessa terveydenhuollossa. Mikäli maahanmuuttaja tulee Suomeen töihin eikä hänellä ole kotikuntaa, Kela arvioi hakemuksesta, onko hänellä oikeus julkiseen terveydenhuoltoon.

Maahanmuuttaja-asiakkaille on mahdollista varata aika Kelaan (tarvittaessa sosiaalityöntekijän tai maahanmuuttopalveluiden avustuksella). Kela varaa tarvittaessa tulkin tapaamiselle. Kela tekee uusien maahanmuuttaja-asiakkaiden ohjauksessa ja neuvonnassa yhteistyötä Vihdin kunnan maahanmuuttopalveluiden kanssa. Maahanmuuttopalvelut ja Kela ovat yhteistyössä järjestäneet myös ryhmäinfotilaisuuksia Kelan etuuksista uusille maahanmuuttajille.

9.2. TE-palvelut

Kotoutumislain (40 §) mukaan työ- ja elinkeinotoimisto vastaa työnhakijaksi rekisteröityneiden maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista tukevista työvoima- ja yrityspalveluista. TE-toimisto työskentelee yhteistyössä kuntien, elinkeinoelämän, järjestöjen ja oppilaitosten kanssa maahanmuuttaja-asiakkaan työelämävalmiuksien, kielitaidon ja ammatillisen osaamisen tukemiseksi työvoimapolitiisin keinoin.

Asiakastasolla TE-toimisto huolehtii työnhakijaksi rekisteröityneiden maahanmuuttajien kotoutumislain mukaisten alkukartoitusten (9-10 §) ja kotoutumissuunnitelmien (11-13 §) laatimisesta sekä kotoutumiskoulutukseen (20-21 §) tai muuhun soveltuvaan palveluun ohjaamisesta. TE-toimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, mikäli tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksessa arvioidaan, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä ja laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi (KotoL12 §). Tämän aikarajan täytyttyä maahanmuuttajalle voidaan tarvittaessa laatia työvoima- ja yrityspalvelulain mukainen työllistymissuunnitelma. Alkukartoituksen perusteella laadittava kotoutumissuunnitelma laaditaan kahden viikon sisällä alkukartoituksesta. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kolme vuotta. Aikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella perustellusta syystä (esimerkiksi jos maahanmuuttaja tarvitsee kotoutuakseen erityisiä toimenpiteitä tai vammaan, sairauden, luku- ja kirjoitustaidottomuuden, perusasteen koulutuksen puuttumisen, sosiaalisten ongelmien tai muun elämäntilanteen haasteiden vuoksi).

Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan yksilölliset, kotoutumista edistävät tavoitteet ja tarpeet. Suunnitelmassa sovitaan muun muassa suomen tai ruotsin kielen opiskelun aloittamisesta tai jatkamisesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista edistävästä palveluista, työhausta sekä työllistymistä edistävästä palveluista. Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuuden ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurillisia ja elämäntilanteeseen liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aiemmin hankitun osaamisen ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena. Se voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Maahanmuuttajalla, joka opiskelee omaehtoisesti, on oikeus työttömyysetuuteen, jos hänellä on työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve, opiskelu tapahtuu suomen tai ruotsin kielellä ja mikäli TE-toimisto arvioi, että omaehtoinen opiskelu tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja työllistymistä. Omaehtoiseen opiskeluun voi sisältyä myös työharjoittelua tai kansalaisjärjestö- tai muuta vapaaehtoistoimintaa.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyi vuoden 2018 alusta OKM:n vastuulle. Luku- ja kirjoitustaidon koulutusta tarjotaan osana aikuisten perusopetusta tai vapaan sivistystyön koulutuksena. Latinalaisten

aakkosten osaamista vahvistavaa koulutusta tarjotaan jatkossakin osana TE-hallinnon hankkimaa kotoutumiskoulutusta. Luku- ja kirjoitustaidon koulutusta omaehtoisena koulutuksena voidaan tukea kotoutumisaikana kotoutumislain perusteella, mikäli koulutus täyttää lain sille asettamat ehdot (20h/vko). Luku- ja kirjoitustaidon koulutus voidaan katsoa myös työttömyysturvalain kannalta sivutoimiseksi, jolloin asiakkaalla säilyy velvoite ottaa vastaan muita hänelle tarjottavia päätoimisia palveluja.

Maahanmuuttajat ovat potentiaalista työvoimaa yrityksille. Työ on yksi kotoutumisen kannalta tärkeimmistä seikoista. Sen avulla toivotaan löytyvän mielekäs rooli uudessa yhteiskunnassa. Työn kautta sosiaaliset kontaktit kantaväestöön mahdollistuvat ja henkilön kielitaito karttuu. Rekrytoinnissa on asetettu osaamis- ja toimintakykyvaatimukset, joiden selvittäminen on merkittävä osa onnistunutta rekrytointia. Maahanmuuttajien työllistymisen kannalta on olennaista tunnistaa nämä tekijät. Uudenmaan alueella on hankittu maahanmuuttaja-asiakkaille eri alojen ammattitaitokartoituksia osaamisen todentamiseksi. Työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa tehdään tiivistä yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveystieteiden kanssa.

9.3. Kolmas sektori

Vuosina 2018-2020 Vihdissä, Karkkilassa, Lohjalla ja Raaseporissa toimineessa, kuntien ja järjestöjen kotoutumisen edistämiseen liittyvää yhteistyötä kehittäneessä Resurssipankki-hankeessa pyrittiin tunnistamaan mahdollisia esteitä maahanmuuttajien siirtymiselle kaikille avoimeen kansalais- tai harrastustoimintaan. Hankkeessa todettiin, että järjestöt osallistuvat kotoutumista tukevaan työhön monella eri tasolla. On sekä maahanmuuttajien omia järjestöjä, että erityisesti kotoutumiseen keskittyviä järjestöjä. Iso osa kotoutumista tukevasta työstä tapahtuu kuitenkin niissä järjestöissä ja muissa vapaa-ajan toiminnoissa, joissa kuntalaiset muutenkin viettävät vapaa-aikaansa.

Vaikuttaa siltä, että moni uudempi kuntalainen tulee sellaisesta yhteiskunnasta, jossa järjestötoiminta ei ole tuttua. Järjestöissä taas tyypillisesti ajatellaan, että kotoutumista tukeva toiminta on jotain erityistä, mihin ei juuri nyt ole resursseja. Kotoutumista tukevan työn vapaaehtoisina toimivat ihmiset voisivat toimia "saattajina" joko sellaisiin organisaatioihin, joissa he itse toimivat vapaaehtoisina tai sellaisiin uusiin organisaatioihin, joiden toiminnasta kotoutujat ovat kiinnostuneita. Monissa yhdistyksissä järjestetään avoimia tilaisuuksia, joihin toiminnasta kiinnostuneita kutsutaan tutustumaan. Tällaisiin tilaisuuksiin olisi kenties helpompi lähteä tutun ihmisen kanssa. Toinen vaihtoehto on järjestöihin vaikuttaminen siten, että nämä aktiivisemmin kutsuvat mukaan maahanmuuttajia ja perehdyttävät heitä toimintansa periaatteisiin.

Vihdissä on aktiivisia kolmannen sektorin toimijoita, joiden kanssa Vihdin maahanmuuttopalveluilla on tiivistä yhteistyötä. Tällaisia ovat esimerkiksi Vihdin seurakunta, Nummelan kotikirkko, Hiiden Opisto, Lohjan Monitoimikeskus ja Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri.

Vihdin seurakunta tekee tiivistä yhteistyötä kunnan kotoutumista edistävien palveluiden kanssa. Seurakunnan diakoniatyöntekijät ovat mukana kotouttavassa toiminnassa järjestämällä muun muassa virkistyspäiviä, retkiä ja leirejä sekä tukemalla maahanmuuttajia henkisesti vaikeissa elämäntilanteissa ja tarvittaessa taloudellisten avustusten muodossa. Seurakunta järjestää perhe- ja nuorisotyön puitteissa läksykerhoa maahanmuuttajalapsille. Kaikille avoimeen kohtaamispaikkaan, Toivon Paikkaan, maahanmuuttajia kutsutaan erityisesti keskiviikkoisin tapaamaan muita kuntalaisia ja seurakunnan työntekijöitä.

Lohjan, Vihdin ja Siuntion alueella toimiva Hiiden opisto pyrkii toiminnallaan edistämään kaksisuuntaista kotoutumista Vihdin kunnassa. Opiston laaja kurssitarjonta on kaikkien vihtiläisten käytettävissä, ja kurssit toimivat kantasuomalaisen ja maahan muuttaneiden kohtaamispaikkana. Vuorovaikutus maahanmuuttajien ja kantasuomalaisen välillä on opistossa vilkasta myös siitä syystä, että Hiiden Opistossa toimii tuntiopetustehtävissä useita maahanmuuttajataustaisia opettajia.

Lohjan Monitoimikeskus järjestää osallisuutta ja sosiaalisia verkostoja vahvistavaa matalankynnyksen ryhmätoimintaa sekä maahanmuuttajille että suomalaisille Lohjan ja Vihdin alueella. Nummelassa Lohjan Monitoimikeskus järjestää suomenkielistä keskusteluryhmää (Kielikahvila) sekä suomen kielen opiskelua Opi suomea -ryhmissä. Toiminnan tavoitteena on tukea kotoutumista ja monikulttuurista kohtaamista. Yhdistyksessä on keväällä 2020 alkamassa myös uusi, maahanmuuttajien työllistymistä

tukeva toiminta, jonka tavoitteena on maahanmuuttajien työllistymisedellytysten edistäminen työ- ja opiskelupaikan saamiseksi.

Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri järjestää vihtiläisille maahanmuuttajille muun muassa perhekummitoimintaa, jonka tavoitteena on tarjota perheille aikuista keskusteluseuraa, lisäksi arkeen ja lasten leikkiin.

Vihdin kriisikeskuksen tavoitteena on tarjota kaikille kuntalaisille virka-ajalla (ma ja pe klo 9-13) ja virka-ajan ulkopuolella (ti, ke ja to klo 17.30-21.30) akuuttia ja ennaltaehkäisevää apua ja psykososiaalista tukea elämän erilaisissa pulma-, ongelma- ja kriisitilanteissa joustavasti ja liikkuvasti yksilö-, perhe- ja yhteisötasolla. Vihdin kriisikeskuksen ajanvarauksille on mahdollista varata tulkki Vihdin maahanmuuttopalveluiden kautta.

10. Kotoutumista edistävien palveluiden lähtökohdat ja monialainen kehittäminen Vihdissä

Vihdissä asuvat maahanmuuttajat ovat yleensä saapuneet kuntaan oma-aloitteisesti työn, opiskelun tai perhesuhteiden vuoksi. Vuonna 2015 Eurooppaan ja Suomeen saapui ennätysmäinen määrä turvapaikanhakijoita ja pakolaisia. Myös Vihtiin perustettiin kaksi vastaanottokeskusta sekä yksintulleiden, alaikäisten turvapaikanhakijoiden ryhmäkoti. Kunta teki vuonna 2016 päätöksen pakolaisten vastaanottamisesta sekä sopimuksen Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa pakolaisten kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Kyseisen sopimuksen mukaisesti Vihdin kunta varautui ottamaan vastaan vähintään 25-30 henkilöä joka kolmas vuosi. Lisäksi kunta sitoutui erillisellä valtuuston päätöksellä vastaanottamaan myös vuoden 2017 loppuun mennessä noin 30 henkilöä.

Ensimmäinen vastaanottovuosi oli 2016, jolloin kuntaan saapui 20 kiintiöpakolaista. Kuntapaikoille otettiin lisäksi 8 turvapaikkaprosessin kautta kansainvälistä suojelua saanutta henkilöä. Seuraava 20 kiintiöpakolaisten ryhmä saapui vuonna 2018 ja vuosina 2017-2019 on myönnetty kuntapaikka yhteensä 16 kansainvälistä suojelua saaneelle henkilölle. Yhteensä kuntapaikka on vuosina 2016-2019 myönnetty 64 henkilölle. Näiden lisäksi kuntaan on muuttanut itsenäisesti useita kansainvälistä suojelua saaneita henkilöitä vastaanottokeskuksista tai muista kunnista, noin 85 henkilöä. Muuttajien pääpaino on ollut perheissä sekä kuntakiintiön että itsenäisesti muuttaneiden osalta. Muuttajien keskeiset lähtömaat ovat olleet Irak, Kongon demokraattinen tasavalta, Syyria ja Afganistan. Pakolaisten vastaanotossa on tavoitteena mahdollisuuksien mukaan huomioida paikallisia ja alueellisia työvoimatarpeita.

Pakolaisten vastaanottaminen edellytti uuden palvelurakenteen luomista pakolaisten kotouttamista varten. Kuntaan perustettiin vuonna 2016 määräaikaiset maahanmuuttokoordinaattorin ja kotoutumisohjaajan tehtävät ja Perusturvakuntayhtymä Karviaiseen palkattiin määräaikainen maahanmuuttotyöhön erikoistunut sosiaalityöntekijä. Kotouttamista tukevia palveluita on kehitetty monialaisena yhteistyönä, jossa ovat olleet mukana kunnan kaikki toimialat, perusturvakuntayhtymä Karviainen, TE-toimisto, Kela, poliisi, koulutusjärjestäjät, uskonnolliset yhteisöt sekä kolmannen sektorin toimijat.

Kunnat ovat kotoutumislain mukaisesti oikeutettuja valtion maksamiin korvauksiin kotoutumispalveluiden järjestämisestä, kun kunnalla on ELY-keskuksen kanssa tehty sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä sekä kotoutumislain mukaisesti tehty kunnan kotouttamisohjelma. Korvaukset jakautuvat 1) laskennallisiin korvauksiin (joiden maksaminen on automatisoitu vuonna 2016) ja 2) toteutuneiden kulujen mukaan maksettaviin korvauksiin, jotka maksetaan kunnalle hakemusten perusteella ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottavalta KEHA-keskukselta. Laskennallisten korvausten korvausaika on 4 vuotta kiintiössä tulleista pakolaisista ja 3 vuotta turvapaikkamenettelyn kautta tulleista henkilöistä. Korvauksen määrä on 2300 euroa vuodessa yli 7-vuotiaista ja 6845 euroa alle 7-vuotiaista henkilöistä. Korvaukset on tarkoitettu pakolaisten ohjaukseen ja neuvontaan sekä muuhun heidän kotoutumistaan tukevaan toimintaan.

Keskeiset tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Kotouttamisohjelman hyväksyminen	Kotouttamisohjelman hyväksyminen ja tarkistaminen vähintään kerran neljässä vuodessa	• Kunnanvaltuusto
Talousarvion hyväksyminen kotouttamisen osalta	Kotouttamiseen käytettävien määrärahojen hyväksyminen Vihdin kunnassa ja perusturvakuntayhtymä Karviaisessa	• Kunnanvaltuusto
Maahanmuuttajien oppimis- ja työllistymispolkujen sujuvoittaminen	Tehostetaan yhteistyötä TE-palveluiden, ELY-keskuksen, oppilaitosten, kolmannen sektorin ja elinkeinoelämän kanssa Pyritään mahdollisuuksien mukaan sovittamaan vastaanotettavien pakolaisten osaamista paikallisiin ja alueellisiin työvoimatarpeisiin	• Kunnan johtoryhmä • Kotouttamistyöryhmä • Maahanmuuttopalvelut
Maahanmuuttajille suunnataan selkeää tietoa kunnan palveluista	Maahanmuuttopalveluiden verkkosivuilla tarjotaan selkokielistä ohjeistusta kunnan palveluista	• Kotouttamistyöryhmä • Maahanmuutto-koordinaattori
Edistetään hyviä väestösuhteita kunnassa	Tarjotaan kohtaamispaikkoja ja järjestään tapahtumia monialaisessa yhteistyössä	Kunnan ja PTKY Karviaisen kaikki toimialat, järjestöt, uskonnolliset yhteisöt ja elinkeinoelämä

LIITE 1. Keskeiset käsitteet

Alkukartoitus perustuu kotoutumislakiin (9-10 §). Siinä arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet.

Erityisiä toimenpiteitä tarvitsevilla tarkoitetaan maahanmuuttajaa, joka tarvitsee tehostettuja kotouttamistoimenpiteitä erityisesti luku- ja kirjoitustaidottomuuden, iän, perhetilanteen, alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn perusteella.

Kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan pakolaisasemaa (A-oleskelulupa) sekä toissijaista suojeluasemaa (A-oleskelulupa).

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa valtion budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa. Kiintiöpakolaisilla on heti maahan saapuessaan samat oikeudet ja velvollisuudet kuin suomalaisilla, koska he käyvät läpi valinta- ja hyväksymisprosessin jo lähtömaassa. Turvapaikanhakijoilla oleskeluluvan hakuprosessi on edessä Suomeen saapumisen jälkeen.

Kolmannen maan kansalainen on ulkomaalainen, joka ei ole EU-kansalainen tai häneen rinnastettava eli Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalainen.

Kotikunta määräytyy kotikuntalain (201/1994, 2 §) mukaan. Henkilön kotikunta on laissa säädetyn poikkeuksin se kunta, jossa hän asuu vakinaisesti. Mikäli henkilöllä on käytössään useampia asuntoja, tai jos hänellä ei ole käytössä asuntoa lainkaan, hänen kotikuntansa on se, kunta, jota hän perhesuhteidensa, toimeentulonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta itse pitää kotikuntanaan ja johon hänellä on edellä mainittujen seikkojen perusteella kiintein yhteys.

Kotouttamisprosessi on prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. He ylläpitävät kieltään, kulttuuriaan ja etnisyyteen liittyviä asioita. Kotoutuminen edellyttää sopeutumista sekä vähemmistöltä että kantaväestöltä.

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jossa maahanmuuttaja omaksuu yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun pyritään hänen oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämiseen.

Kotoutumisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla.

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Kulttuuritietoisuus: viranomaisen osaa huomioida esimerkiksi viestinnässä ja asiakaskontaktissa kulttuurin vaikutuksen sekä itsessään että asiakkaassa.

Maahanmuuttaja on Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti. Muista kuin EU- ja ETA-maista tulevat tarvitsevat työntekijän oleskeluluvan, jota em. valtioiden kansalaiset eivät tarvitse, mutta heidän on rekisteröitävä oleskeluoikeutensa saapumisen jälkeen maahanmuuttovirastossa.

Pakolainen on ulkomaalainen, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Tällainen henkilö saa YK:n pakolaisasiain päävaltuutetulta UNHCR:ltä pakolaisstatuksen päätyessään pakolaisleirille, josta Suomen viranomaiset valitsevat kiintiöpakolaisia.

Pakolaisaseman voi Suomessa saada ulkomaalainen, jolle valtio myöntää turvapaikan, koska hänellä on perustellusti syytä pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn

yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi ja joka ei voi turvautua kansalaisuusvaltionsa suojeluun.

Paluumuuttaja on Suomeen muuttava henkilö, jolla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheiset yhteydet Suomeen. Hän on esimerkiksi entinen Suomen kansalainen, syntyperäisen suomalaisen jälkeläinen tai kuulunut Inkerin siirtoväkeen. Paluumuuttaja voi tietyin edellytyksin saada oleskeluluvan Suomeen ilman muuta perustetta, kuten työntekoa tai opiskelua.

Paperittomuutta ei ole säädöksissä erikseen määritelty. Tästä syystä paperittomuuden määritelmät vaihtelevat. Paperittomalla tarkoitetaan yleensä henkilöä, jolla ei ole laillista asemaa kauttakulku- tai vastaanottavassa maassa. EU-kontekstissa termillä viitataan kolmannen maan kansalaiseen, joka oleskelee Schengen-jäsenvaltion alueella, mutta ei täytä Schengenin rajasäännöstössä määrättyjä maahantulon, maassa oleskelun tai asumisen edellytyksiä. Suomessa henkilö on voinut päätyä oleskelemaan maassa säännösten vastaisesti esimerkiksi kielteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen tai viisumin tai oleskeluluvan umpeuduttua.

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Henkilöllä ei ole vielä oleskelulupaa Suomessa.

Turvapaikka: valtion alueellaan tarjoaman suojelun muoto, joka perustuu kansainvälisesti ja kansallisesti tunnustettuihin pakolaisten oikeuksiin ja joka myönnetään henkilölle, joka pelkää tulewansa asuinmaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi.

Toissijaista suojelua voidaan myöntää maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle, mikäli edellytykset turvapaikan (pakolaisaseman) myöntämiselle eivät täyty, mutta on perusteita uskoa, että henkilöä uhkasi koti- tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus, tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai rangaistus, tai henkilö joutuisi siellä henkilökohtaiseen vaaraan aseellisesta selkkauksesta johtuvan mielivaltaisen väkivallan vuoksi.

Suomalaistaustaisia ovat kaikki ne henkilöt, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa.

Ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.

Vieraskielisiä ovat henkilöt, joiden kieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta sukupuolesta, iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta ja vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

LIITE 2. Työnjako maahanmuuttoasioissa

Valtioneuvosto	Maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan johtaminen ja suuntaviivat; valtakunnallinen kotouttamisen kehittäminen neljäksi vuodeksi kerrallaan laaditulla valtion kotouttamisohjelmalla.
Sisäministeriö	Maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön kokonaisuus. Ministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja sovittaa yhteen maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa eri hallinnonalojen välillä.
Työ- ja elinkeinoministeriö	Kotouttamispolitiikan yleinen kehittäminen, suunnittelu ja ohjaus. Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa hyvien etnisten suhteiden edistämisen yhteensovittamisesta, valtakunnallisesta arvioinnista ja seurannasta. TEM ohjaa ELY-keskuksia kotoutumiseen liittyvissä tehtävissä.
Kotouttamisen osaamiskeskus	Tuottaa kotouttamistyön suunnittelun ja toteutuksen perustaksi tutkimus-, tilasto- ja seurantatietoa, edistää kotouttamistoiminnan vaikuttavuuden arviointia, kehittää maahanmuuton asiantuntijoille osaamista vahvistavia tilaisuuksia ja levittää hyvä käytäntöjä. Ylläpitää kotouttaminen.fi -sivustoa.
Ulkoministeriö	Viisumipolitiikka ja oleskelulupahakemusten vastaanottaminen ulkomaan edustustoissa.
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus
Sisäministeriön alainen Maahanmuuttovirasto (Migri)	Yksittäisten henkilöiden maahantuloon, maastapoistumiseen, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyvät asiat; kaikki Suomessa haettavat oleskeluluvat, EU-kansalaisten rekisteröinnit ja osallistuminen kiintiöpakolaisten valintaan, pakolaisten matkustusasiakirjat ja muukalaispassit, ELY-keskuksen kautta kunnalle esitys vastaanotettavista pakolaisista.
Suojelupoliisi (Supo)	Turvallisuusselvitykset kiintiöpakolaisiksi kaavailuista ja turvapaikanhakijoista, osallistuminen kiintiöpakolaisten valintaan valintamatkoilla.
Rajavartiolaitos ja poliisi	Rajatarkastus, henkilöllisyyden ja matkareitin selvittäminen
ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA)	Korvausten maksatus, kehittämistehtävät.
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)	Alueellinen yleistöimivalta ja kehittämisvastuu kotouttamisasioissa, kuntien sekä työ- ja elinkeinotoimistojen (TE-toimistojen) ohjaus, neuvonta ja tukeminen, työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen suunnittelu, hankinta ja valvonta, osallistuminen kiintiöpakolaisten valintaan.
Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto)	Työnhakijoiksi rekisteröityneiden maahanmuuttajien alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma, kotoutumiskoulutus ja muut työllistymistä edistävät toimet.
Maistraatti	Maahanmuuttajan väliaikaisen tai pysyvän kotikunnan rekisteröinti: henkilötunnukset mm. kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille.
Verotoimisto	Maahanmuuttajalle verokortti tai lähdeverokortti työn luonteesta riippuen: tietoa eri maiden verosopimuksista.
Kansaneläkelaitos (Kela)	Sosiaaliturvaetuuksien myöntäminen Suomessa vakinaisesti asuville ulkomaalaisille.
Kunta	Alueellinen yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotouttamisen kehittämisessä, suunnittelussa, toimeenpanossa ja seurannassa.
Evankelis-luterilainen kirkko	Maahanmuuttajien kotoutumisen tuki mm. diakonia-avustusten ja perhe- ja nuorisotyön sekä yleisen seurakuntatyön kautta.
SPR, Martat ym. kolmannen sektorin toimijat	Kotoutumista edistävät palvelut yhteistyössä kunnan kanssa. Esimerkiksi ystäväpalvelu, opastaminen ja tukeminen.